

Memo

Aan: De gemeenteraad

Cc:

Van: wethouder Finkenflügel

Datum: 18 januari 2014

Kenmerk: 13int00779

Onderwerp: Armoedebestrijding, Armoedebeleid en de Wmo

Inleiding

Op verzoek van het presidium is op donderdag 16 januari 2014 een werkgroep van de raad bijeengekomen om te spreken over de invulling van een raadsronde in februari 2014 over het armoedebeleid. Dit armoedebeleid heeft de aandacht omdat tijdens de Begrotingsraad in november 2013 de raadsfracties van zowel de PvdA als D66 moties over armoedebestrijding hebben ingediend. De PvdA-fractie roept daarbij op om kinderen als specifieke en primaire doelgroep te identificeren. De fractie van D66 wil de opbrengsten van het opheffen van het Gasthuisfond oormerken als Noodfonds voor armoedebestrijding en het verhelpen van actuele financiële noodsituaties. Daarnaast heeft de fractie van D66 in het verleden gevraagd naar de positie van het armoedebeleid in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Men heeft aangegeven armoede als tiende prestatieveld aan de Wmo te willen toevoegen. Dit is destijds afgeraden omdat het armoedebeleid een integraal onderdeel van de Wmo is en binnen alle negen bestaande prestatievelden een plek heeft.

Tijdens het overleg met de werkgroep op 16 januari bleek tevens dat bij de raad de behoefte bestaat om een compleet beeld te krijgen van de wettelijke taken die de gemeente heeft ten aanzien van de armoedebestrijding, welke bedragen ermee gemoeid zijn en wat de gemeente Oude IJsselstreek allemaal realiseert op dit gebied. Deze inventarisatie zou dan kunnen dienen als overdrachtsdocument voor de nieuwe gemeenteraad. In deze memo treft u de gevraagde informatie en een reactie op de moties en het gevraagde prestatieveld tien.

Wettelijke kaders

Bij armoede gaat het vaak om mensen die meerdere problemen tegelijkertijd hebben zoals een slecht arbeidsmarktperspectief, niet kunnen rondkomen, verminderde zelfredzaamheid en een slechte gezondheid. Het rijk heeft de gemeente een regiefunctie gegeven bij de aanpak van armoedeproblemen en schuldhulpverlening. Naast de uitvoering van de Wet werk en bijstand (Wwb) zorgt de gemeente voor een minimabeleid: inkomensondersteuning aan mensen met een uitkering of laag inkomen als zij met onverwachte en/of onvermijdelijke kosten te maken krijgen om zo armoede en schulden te voorkomen. De prioriteit ligt bij de re-integratie van bijstandsgerechtigden.

De gemeenten hebben verschillende instrumenten gekregen om aan armoedebestrijding te doen. De inzet van deze instrumenten is niet verplicht, maar wanneer gemeenten een 'goed' armoedebeleid willen voeren is de inzet van één of meerdere instrumenten gewenst.

Bijzondere bijstand

De Wet werk en bijstand (Wwb), maakt het mogelijk om, naast de algemene bijstand, bijzondere bijstand te verstrekken. Bijzondere bijstand is bedoeld voor bijzondere kosten. Dat zijn kosten die inwoners moet maken die men niet van het normale inkomen kan betalen. Vaak zijn het kosten die worden gemaakt als gevolg van medische of sociale omstandigheden. Ook kunnen het kosten zijn die men nergens anders (volledig) vergoed krijgt. Iedereen kan bijzondere bijstand aanvragen. Het soort inkomen en leeftijd spelen daarbij geen rol. Wel wordt rekening gehouden met de hoogte van het inkomen en het vermogen om vast te stellen of iemand in aanmerking komt.

Categoriale bijzondere bijstand

Categoriale bijzondere bijstandverlening is uitsluitend toegestaan aan mensen van 65 jaar en ouder, aan chronisch zieken en ouders met schoolgaande kinderen (bijstand in natura). Categoriale bijzondere bijstand wordt verleend, ongeacht of de kosten daadwerkelijk zijn gemaakt. Behoort de cliënt tot de doelgroep, dan kan worden aangenomen dat de kosten zijn gemaakt. De cliënt hoeft niet aan te tonen dat deze kosten noodzakelijk zijn. De kosten moeten wel verband houden met de betreffende doelgroep.

De gemeente kan categoriale bijzondere bijstand verlenen aan:

- Mensen van 65 jaar en ouder;
- Chronisch zieken en gehandicapten;
- Ouders met schoolgaande kinderen. De bijzondere bijstand aan deze groep moet in beginsel in natura worden verstrekt. Te denken valt aan pc-projecten, sportabonnementen of huiswerkbegeleiding.

De categoriale bijzondere bijstand is onder andere bedoeld voor mensen met een chronische ziekte of handicap en ouderen omdat zij als gevolg van hun omstandigheden vaak méérkosten hebben, die niet of slechts gedeeltelijk door andere regelingen worden vergoed. Dit zijn zogenaamde 'verborgen' kosten, bijvoorbeeld:

- hogere telefoonkosten i.v.m. het regelen van situaties rondom de beperking of ziekte;
- extra kosten in verband met voedingsmiddelen;
- extra kosten in verband met energieverbruik;
- extra kledingslijtage;
- verhoogde (risico)premies.

Collectieve ziektekostenverzekering

De gemeente kan in het kader van de bijzondere bijstand, categoriale bijzondere bijstand verlenen in de vorm van een collectieve aanvullende ziektekostenverzekering (CAZ). De gemeente mag – op grond van het gelijkheidsbeginsel - bij het afsluiten van een CAZ de doelgroep niet beperken tot alleen bijstandsgerechtigden. De gemeente mag de groep die in aanmerking komt van de CAZ wel afbakenen op basis van de hoogte van het inkomen (bijvoorbeeld een percentage van het wettelijk minimumloon).

Stadspassen

De gemeente kan stadspassen in het kader van sociaal –culturele en sportieve activiteiten (maatschappelijke participatie) aanbieden.

Bijstand in natura en leenbijstand

Gemeenten kunnen bijstand in natura verlenen aan gezinnen met (schoolgaande) kinderen, bijvoorbeeld in de vorm van computers, vervoer, sport en cultuur. Aan mensen die slecht in staat zijn hun geld zelf te beheren kan de gemeente bijvoorbeeld de huur van een woning of de premie voor de zorgverzekering rechtstreeks aan de betreffende instantie betalen. Het rijk geeft aan dat gemeenten grote terughoudendheid dienen te betrachten bij het verlenen van leenbijstand.

Langdurigheidstoelage

Mensen die langere tijd van een laag inkomen leven, kunnen in aanmerking komen voor langdurigheidstoelage. De gemeente legt in een lokale verordening vast welke voorwaarden gelden voor de toelage. De langdurigheidstoelage is een bijzondere vorm van categoriale bijzondere bijstand. Gemeenten verstrekken de toelage aan mensen van 21 jaar tot 65 jaar die langere tijd op een minimuminkomen zijn aangewezen, geen of weinig eigen vermogen hebben en geen uitzicht hebben op inkomensverbetering.

Geautomatiseerde kwijtschelding van lokale heffingen

Gemeenten kunnen lokale heffingen voor mensen met een laag inkomen automatisch kwijtschelden.

Armoedebestrijding gemeente Oude IJsselstreek

De gemeente Oude IJsselstreek voert de Wet werk en bijstand uit en maakt gebruik van verschillende instrumenten voor armoedebestrijding. De gemeente keert uiteraard aan de inwoners, die daarvoor in aanmerking komen, bijzondere bijstand, categoriale bijstand en de langdurigheidstoelage uit. Ook kent de gemeente de collectieve aanvullende ziektekostenverzekering en de mogelijkheid tot kwijtschelding van lokale heffingen. Daarnaast kent de gemeente Oude IJsselstreek ook enkele aanvullende voorzieningen die inwoners (vooral kinderen) die in armoede leven ondersteunen en het mogelijk moeten maken voor hen om mee te doen aan de samenleving. Het gaat om de volgende voorzieningen.

Sociaal fonds

De gemeente kent een sociaal fonds dat inwoners (en specifiek ook hun kinderen) in staat stelt om deel te nemen aan maatschappelijke, sportieve of culturele activiteiten wanneer het inkomen daarvoor een beperking vormt. De gemeente kan dan bijspringen door bijvoorbeeld een bijdrage in de kosten van zwembabbonementen, voetballen, dansen, naar de peuterspeelzaal gaan, video's en boeken lenen van de bibliotheek, bij de toneelclub, contributies in verband met lidmaatschappen enz. De vereniging waarvan de inwoners lid van is of wil worden, hoeft niet per se een vereniging uit de gemeente Oude-IJsselstreek te zijn. De maximale bijdrage per persoon per jaar bedraagt € 115,00.

Gebruikelijke onvermijdbare schoolkosten

Minima met schoolgaande kinderen op het basis- en voortgezet onderwijs kunnen in aanmerking komen voor een vergoeding in het kader van het minimabeleid voor de gebruikelijke onvermijdbare schoolkosten. Hieronder worden verstaan: de ouderbijdrage, de kosten voor schoolactiviteiten, bijkomende kosten voor materialen en dergelijke. Voor het basisonderwijs kan een vast bedrag van maximaal € 60,00 per kind per kalenderjaar worden uitbetaald. Voor het voortgezet onderwijs is de tegemoetkoming vaststellen op € 150,00 per kind per kalenderjaar.

Schulddienstverlening

Het Zorgloket van de gemeente is gestart met een aanmeldpunt/voorportaal speciaal voor mensen met (problematische) schulden. De schulddienstverlening is bedoeld als laagdrempelige en preventieve dienstverlening om erger te voorkomen.

Financiën armoedebestrijding

De gemeenteraad heeft gevraagd inzichtelijk te maken welke bedragen gemoeid zijn met armoedebestrijding. De gemeente heeft voor 2013 de volgende bedragen geraamd voor inkomensondersteuning:

• Schuldhulpverlening	€ 298.650,-
• Sociaal fonds	€ 82.500,-
• Categorieale bijzondere bijstand	€ 17.000,-
• Langdurigheidstoeslag	€ 109.000,-
• Kwijtscheldingen	€ 229.500,-
• Regeling collectieve ziektekostenverzekering	€ 47.000,-

Voor de extra compensatie van minima bij wijzigend subsidiebeleid is vanaf 2014 een bedrag van € 120.000,- opgenomen in de begroting. Dit bedrag wordt alleen ingezet wanneer het subsidiebeleid wijzigt.

Vanuit het rijk ontving de gemeente in 2013 een bijdrage van € 5.295.803,- voor de totale uitvoering van de Wet werk en bijstand (Wwb). Dit bedrag is doorgestort naar de uitvoeringsinstantie ISWI.

Extra gelden oormerken als Noodfonds

Zoals uit het voorgaande blijkt wordt er al veel gedaan in het kader van armoedebestrijding en het ondersteunen van de minima. Hoewel het oormerken van extra gelden natuurlijk mooie geste is, is het niet noodzakelijk. Het huidige budget is toereikend om alle activiteiten te realiseren en de mensen te ondersteunen.

Uiteraard blijft de gemeente in de uitvoering van het beleid aandacht hebben voor deze (kwetsbare) doelgroep en specifiek voor de kinderen die te maken krijgen met armoede. Daarbij is het uitgangspunt om zoveel als mogelijk in het kader van preventie te doen. Juist het voorkomen dat mensen in de bijstand terecht komen en/of in armoede leven door bijvoorbeeld hoge schulden heeft de aandacht. Daarom is bijvoorbeeld het Voorportaal van groot belang.

Armoedebeleid onderdeel van de Wmo

De Wmo is er op gericht om mensen in staat te stellen mee te doen in de samenleving en het maatschappelijk verkeer. Indien mensen beperkingen ondervinden bij de deelname aan het maatschappelijk verkeer dient de gemeente deze inwoners vanuit de huidige Wmo te compenseren. Dit alles uiteraard binnen de redelijkheid van de mogelijkheden.

Inwoners kunnen ook als gevolg van hun financiële situatie een beperking ervaren in de deelname aan de maatschappij. In de negen prestatievelden van de Wmo:

1. De leefbaarheid en sociale samenhang in dorpen, wijken en buurten bevorderen.
2. Jeugdigen met problemen met opgroeien en ouders met problemen met opvoeden preventief ondersteunen.
3. Informatie, advies en cliëntondersteuning geven.
4. Mantelzorgers en vrijwilligers ondersteunen.
5. Bevorderen dat mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en mensen met een psychosociaal probleem deelnemen aan het maatschappelijk verkeer en zelfstandig functioneren.
6. Mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en mensen met een psychosociaal probleem voorzieningen verlenen om hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijke verkeer te behouden.
7. Maatschappelijke opvang bieden, waaronder vrouwenopvang.
8. Openbare geestelijke gezondheidszorg bevorderen, met uitzondering van psychosociale hulp bij rampen.
9. Verslavingsbeleid bevorderen.;

dient aandacht te zijn voor armoedeproblematiek die inwoners kan beperken in hun deelname aan de samenleving.

De doelgroepen die bij bovenstaande de prestatievelden horen, kunnen allemaal gebruik maken van de voorzieningen die de gemeente treft in het kader van het armoedebeleid. Voor kinderen is specifiek aandacht in het totale beleid. Er is dus geen noodzaak om hen apart als doelgroep te specificeren omdat zij in de Wmo al een doelgroep zijn en omdat het beleid ook al op hen toegespitst wordt. De samenloop tussen armoedebeleid en de Wmo-prestatievelden is als volgt:

- Schulddienstverlening: alle prestatievelden.
- Gebruikelijke onvermijdbare schoolkosten: prestatieveld 1, 2 en 3
- Sociaal fonds: alle prestatievelden

Daarnaast kent de gemeente nog een aantal aanvullende voorzieningen waardoor samenhang tussen armoedebeleid en Wmo-beleid tot stand wordt gebracht voor specifieke doelgroepen.

Wmoraad

In de Wmoraad heeft een vertegenwoordiger voor minima en armoedebeleid zitting. Deze persoon behartigt de belangen van de minima en alle andere inwoners die als gevolg van het inkomen beperkingen ondervinden bij de deelname aan de samenleving. De vertegenwoordiger in de Wmoraad toetst het gemeentelijk beleid specifiek op het onderwerp armoede. De Wmo-raad valt onder prestatieveld 3 van de Wmo.

Vrijwilligers- en mantelzorgondersteuning

De gemeente subsidieert verschillende projecten om de vrijwilligers en mantelzorgers van informatie te voorzien, te ondersteunen en te ontlasten. Hierbij is ook aandacht voor de financiële positie van de vrijwilligers en mantelzorgers. Dit valt onder prestatieveld 1, 2, 3 en 4 van de Wmo.

Het toevoegen van een tiende prestatieveld zou extra werkzaamheden en controlemomenten impliceren terwijl het beleid en de activiteiten er niet door veranderen.